

Цифровий моніторинг у сфері адміністрування податків

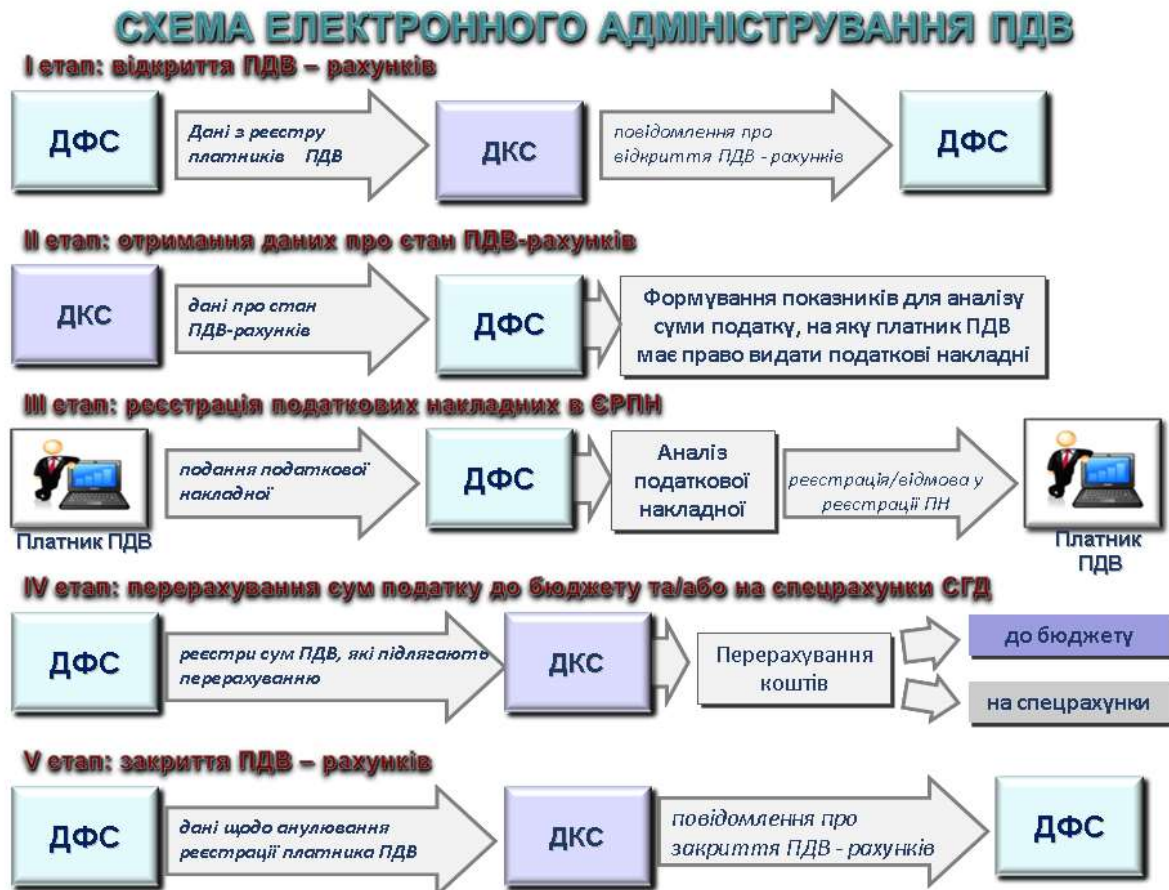
Економічні чинники, які прямо пов'язані з цифровізацією не лише стимулюють цифрову трансформацію у всіх галузях народного господарства, торкаючись переважної більшості підприємств, але й неопосередковано впливають на цифровізацію процесів оподаткування. Невизначеності, котрим сьогодні підвласна економічна система України, також кидають виклик процесам подальшої цифровізації процесів оподаткування. Сам процес цифровізації вже не зупинити, а отже, і не зупинити процес цифрового адміністрування податків.

Саме поняття цифрового податкового моніторингу для світової практики не є новим. Близько тридцяти податкових адміністрацій різних країн уже перейшли на податковий моніторинг. Так, у 2020 році в рамках міжнародного Форуму з податкового адміністрування (FTA) Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), відзначено, що цифровізація під час кризи переносить значний відсоток комунікації з паперової у цифрову, у багатьох випадках 75% і більше, це дозволило їм замінити особисте спілкування віртуальними або цифровими засобами [1].

Специфіка податкового моніторингу полягає у тому, що електронний інформаційний обмін дозволяє податковим органам в режимі реального часу отримувати інформацію про суб'єкт господарювання. Так, у рамках цифрового моніторингу податковими органами можуть бути перевірені документи (інформація), яка є підставою для обчислення та сплати податків і зборів в електронній формі, та (або) відомості про доступ до інформаційних систем підприємства, що містять вказані документи, зокрема, інформація про об'єкти оподаткування, що відображається в реєстрах бухгалтерського та податкового обліку, відомості, які наявні в аналітичних реєстрах податкового обліку. Таким чином, податкові органи можуть упевнитися в правильності обчислення податків і зборів, складання та правдивості документів, що перевіряються, достовірності наданих відомостей, отримують подання (Інформацію) про систему внутрішнього податкового контролю даної організації (якщо така система існує), без проведення податкової перевірки, оскільки моніторинг, відповідно до законодавства, не є формою контролю, а спрямований запобігти податковим порушенням.

В Україні податковий моніторинг стрімко розвивається, наприклад, моніторинг податку на додану вартість (далі ПДВ) здійснюється через

систему електронного адміністрування ПДВ, яка працює з 2015 року. СЕА ПДВ дозволила звести до мінімуму зловживання при відшкодуванні ПДВ, збільшити надходження до бюджету і понизити кількісний рівень перевірок. Найкращим чином взаємодію податкових органів з суб'єктами господарювання відобразить схема електронного адміністрування ПДВ (рис. 1).

Пояснення до схеми:

ДФС - Державна фіскальна служба; ДКС- Державна казначейська служба; ПН- податкова накладна

Рис. 1 Електронне адміністрування ПДВ

Таким чином, податковий моніторинг – це система, за якою податкові органи контролюють діяльність організацій через онлайн-доступ до її фінансової та податкової документації, а платники звільняються від фактичних податкових перевірок.

Сьогодні у податковому законодавстві України відсутнє поняття податкового моніторингу. Натомість, законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [2] п. 16 ст.1 визначено термін «державний фінансовий моніторинг» як сукупність заходів, що вживаються суб'єктами державного

фінансового моніторингу і спрямовуються на виконання вимог цього Закону та іншого законодавства у сфері запобігання та протидії. Цей правовий акт дозволяє спеціально уповноваженому органу реалізувати державну політику у сфері запобігання та протидії в системі суб'єктів фінансового моніторингу, серед яких в т.ч.: суб'єкти аудиторської діяльності; бухгалтери, суб'єкти господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку; суб'єкти господарювання, що здійснюють консультування з питань оподаткування тощо.

Цифровий податковий моніторинг в Україні починає досить стрімко розвиватися та набирати обертів. Важливим та сучасним проектом із початку 2022 року, в реалізації якого ДПС бере активну участь, стало запровадження «Дія.City». «Дія.City» – це унікальний правовий та податковий простір для ІТ-компаній. Він поширюється на всю територію України та створює для технологічного бізнесу особливі умови, що враховують специфіку внутрішнього ринку та конкуренцію з іншими країнами.

Якщо раніше, як трактувалося в науковій літературі, так і в практичній діяльності, податкові органи виходили переважно лише з основної фіскальної функції при адмініструванні податків, і відповідно до неї вибудовувалася «жорстка» взаємодія держави та платника податків, то сьогодні, податкові органи стали постачальниками державних послуг, тобто стали орієнтовані і на громадян, покликані забезпечувати максимально комфортні умови для виконання ними своїх податкових зобов'язань, здійснення самореалізації, а також для ведення бізнесом максимально ефективної діяльності. Результатом такої переорієнтації податкової служби стало не тільки створення в країні центрів гадання адміністративних послуг, де використано принципи зондування та чіткого поділу процесів обслуговування платників, а й цифрова трансформація контрольної роботи. Зміщення акценту з контрольної діяльності на профілактичну, попереджувальну, роз'яснювальну та впроваджений ризикоорієнтований підхід при плануванні, позитивно позначається на надходження податків до бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. OECD (2020). Tax administration: Privacy, Disclosure and Fraud Risks Related to COVID-19. 37 pp. [in English].

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України № 361-IX зі змінами і доповненнями № 3050-IX від 11.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.